

Tokaj-Hegyalja – egy államhatár-metszete világörökségi jellegű szőlő- és borkészítő táj – a magyar-szlovák kétoldalú és az európai uniós szabályozási hálóban

Tokaj-Hegyalja, a vineyard and wine-producing region of World Heritage character intersected by state borders, that is entangled in the mesh of the Hungarian-Slovakian bilateral legislation and the European Union law

Hajdú Zoltán

hajdu@rkk.hu

MTA KRTK 7621 Pécs, Papnövelde út 22.

1. Bevezetés

Tokaj-Hegyalja az ország és Európa egyik olyan különleges szőlőtermelő és borkészítő termelési tája, melynek életében a termelési feltételeket, a borkészítési eljárásokat meghatározó szabályozások települési szinteken már a XVII. századtól kezdve megjelentek, s folyamatosan településközi, termelési táji, megyei, s végül országos jelleget öltöttek.

Az országos bortörvények részletekbe menően (a dűlők minőségi besorolásáig lemenően) szabályozták a terület határait. A történelmi Magyarország keretei között az utolsó, átfogó nemzeti szabályozás az 1908. évi bortörvény volt. Az akkor lehatárolt termőtáj (31 település, melyek közül 30 Zemplén, Abaújszántó pedig Abaúj-Torna megyéhez tartozott) átfogta a minőségi szőlőtermelés egész területét. Az ekkor megnevezett települések közigazgatási szempontból némileg folyamatosan változtak, de a beolvadó, megszűnő települések határait a szabályozás fenntartotta.

A trianoni békeszerződés (1920) kettévágta az egységes borvidéket, a történelmi borvidék nagyobb (90%) és legértékesebb része Magyarország határai között maradt. A két leválasztott település (Kistoronya, Szöllöske), valamint a Sátoraljaújhelytől levágott „Kis-Újhely”-ből alakult önálló szlovák község (Slovenské Nové Mesto) mintegy 132 ha művelt szőlőterülettel átkerültek az új csehszlovák államhoz. (A helyi köztudatba ez a határváltozás „Bor-Trianon, vagy Szőlő-Trianon néven vonult be.)

Sem a két világháború közötti ellenséges államközi viszony, sem az 1938-1944 közötti bizonytalan politikai állapot, amikor ezek a települések ismét Magyarország határai közé kerültek, sem pedig a több évtizedes állam-szocialista „barátság és testvériség” időszaka nem hozott átfogó rendezést a megosztott borvidék kérdésében.

1993-tól az új Szlovákia létrejötte után a magyar-szlovák kapcsolatok többször kiéleződte. Ezekben a kapcsolatokban és vitákban felértékelődött a „borkérdés” is. 1995-ben megalakult a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa, mely új szereplőként lépett be a vitába. A vita így „többszintűvé” és sokszereplőssé vált: a nagyobb termelők, a szakmai szervezetek és érdekképviseltek, az agrárágazatok, s a két kormány, majd az EU is részévé vált a többfordulós vitának.

2002-ben a Tokaji borvidék magyar része az UNESCO Világörökség Bizottság döntése nyomán történelmi kulturális tájként a világörökség részévé vált. A világörökségi jelleg egyszerre „hozott” előnyöket, s jelent korlátozásokat a gazdaságfejlesztés jellege tekintetében. (Szerencs ezért gondolkodott a világörökségi területből való kiváláson.)

A közös magyar és szlovák európai uniós csatlakozás (2004) után a kérdéskör bekerült az európai rendezési folyamatokba. Az EU keretei között a borvidékek és a termelt borok

elnevezése, az eredetvédelem fontos gazdasági, piaci, gasztronómiai, kulturális és versenytényezőket jelenik meg.

Rövid idő alatt a szlovák tokaji bor kérdése megjárta az EU Bizottság, majd pedig az Európai Bíróság különböző fórumait. Végül is az Európai Bíróság 2014 februárjában hozott, már meg nem támadható döntést a névhasználat kérdésében. A szlovákiai települések minőségi szőlőterületeiről származó bor „törvényesen” forgalomba hozható „Tokaji” név alatt az európai és világpiacon egyaránt.

2. Gazdaságtörténeti és történeti földrajzi megjegyzések. (A szőlő- és bortermelés-történetileg a jogi szabályozás egyik legszigorúbb területe volt mindenkor.)

Mind Magyarországon, mind pedig Európa más területein a szőlő- és bortermelés, a borgazdaság az egyik legszigorúbban szabályozott (szőlőjog, borjog) tevékenységek közé tartozott mindenkor. Ennek az oka az, hogy a szőlőtermelés mindenkor a növénytermelés egyik leginkább töke-, tudás- és munkaigényes, eredményesen csak hosszútávon folytatható tevékenység volt, a bor pedig – korábban közegészségügyi okokból is – az egyik legkeresettebb és legjövődmezőbb bizalmi jellegű élelmiszer volt.

Tokaj-Hegyalja szőlőtermelése mintegy évezredre tekinthet vissza, de országos, sőt nemzetközi, majd részben világhírűvé a XVI. századtól kezdve vált folyamatosan. (1613-ban, majd 1641-ben átfogó, a terület szinte egészét érintő településközi, területi megállapodások születtek).

Az aszú-készítés megjelenésével (1630 körül) a hegyaljai borok között világ-egyediség jelent meg. Részben gazdasági, kereskedelmi, részben pedig az ágazat területi dominanciája miatt a termelés- és forgalmazás szabályozása korán megjelent a térségben. Kezdetben települési (majd településközi, térségi) hegyrendszabályok, később megyei és országos jellegű szabályozások születtek. Ezek hatására és következményeként fokozatosan kialakult a zárt borvidék területe, az eredet- és minőségvédelem rendszere, a forgalmazás ellenőrzött és szabályozott rendje.

A XVIII. században (1737) megyei előterjesztésre született országos szabályozás, már egyértelműen rögzítette a szőlőtermelés, a borkészítés minden elemét. Az országos szabályozás szintjén a Tokaji borvidék a világ egyik legelső eredetvédett, pontosan körülhatárolt borvidéke lett. A lehatárolás a későbbiekben alig változott, majd megszilárdult a földrajzi keret (1. ábra).

A történelmi Magyarország területén – így Tokaj-Hegyalján is – az 1908. évi bortörvény szabályozta utoljára a legalapvetőbb borászati kérdéseket. A törvény tételesen felsorolta azokat a településeket – köztük azokat, amelyek később a trianoni békeszerződéssel Csehszlovákiához, majd 1993-ban Szlovákiához kerültek – melyek minősített termőhelyein tokaji bor termelhető és forgalmazható. (Az átkerült, korábban tokaji, minőségi szőlőt termő dűlőként minősített szőlők területe mintegy 178 ha kiterjedésű, nagyobb mint a ténylegesen művelt terület, mely 132 ha volt).

Az államhatár-változás után a magyar nemzeti szabályozás jogi érvényesítésére az új Csehszlovákiában nem volt lehetőség, de a települések közötti szőlő- és borászati kapcsolatok részben fennmaradtak (a kettős birtoklás révén főként), sőt a korábbi szabályozást önkéntes alapon, szinte maradéktalanul betartották. A szőlőterületek jelentős részben magyar nemzetiségűek tulajdonában voltak kezdetben.

1945 után az államosítások révén a csehszlovák oldali területek állami tulajdonba kerültek. Hasonló folyamatok játszódtak le a magyar oldalon is. A két állam vált a meghatározó tulajdonossá, termelővé, borforgalmazóvá. Az államszocialista korszakban egyik fél sem élezte a „borkérdést”, voltak sokkal feszítőbb problémák a kétoldalú kapcsolatokban. Csehszlovákia a maga jogi keretei között kezelte a „tokaji kérdést”,

fokozatosan növelte a besorolt területek nagyságát, s első sorban belső fogyasztásra hoztak forgalomba tokaji borokat.

A csehszlovák fél a nemzeti jogalkotásban 1959-ben megtöbbszörözte a tokaji borvidék ottani területét, hét község (Kistoronya/Malá Trana, Nagytoronya/Vel'ka Trana, Csörgő/Cerhov, Szlovák-Újhely/Slovenské Nové Mesto, Szöllőske/Vinicky, Nagybári/Bara, Csarnahó/Carnachov) szőlőtermő területei sorolták oda, mintegy 700 ha kiterjedésben.

A nemzetközi piacokon nem jelentek meg (1964-ig csak Magyarországra szállítottak, a MONIMPEX bor külkereskedelmi vállalt dollárért volt köteles megvásárolni a Csehszlovákiában termelt, tokaji jellegű és minőségű borokat) a szlovákiai eredetű tokaji borok. 1964-ben kezdtek volna meg a tokaji borexportot Ausztriába. Ez ellen Magyarország tiltakozott. 1965-1967 között többfordulós államközi, külkereskedelmi vállalati tárgyalásokra került sor, melyek eredménye az lett, hogy Csehszlovákia a továbbiakban is csak Magyarországra fog tokaji bort exportálni, évi ezer hektoliter mennyiségben. (1990-ig összesen mintegy 25 ezer hektoliter bort exportáltak Magyarországra). Az így befogadott borok magyar megjelöléssel kerültek re-exportra. (1990-ben a két fél felmondta a megállapodást.)

1968-ban Csehszlovákia a maga javára kívánta megszerezni a „Tokaji” eredetmegjelölést. A Lisszaboni Megállapodás keretében nemzetközi oltalom alá helyeztette a „Tokaji” megjelölést (Tokajské vino de la Region Slovaque) elnevezéssel (1968. április 20. Lajstromszám: AO 0545).

Az oltalmi megjelölést Magyarország nem ismerte el. 1970-ben Magyarország levédte a Tokaj, a Tokay, a Tokayer stb. megnevezéseket a maga számára (1970. IX. 15. Lajstromszám: AO 0527). A kér szocialista ország vitája így a „kapitalista nemzetközi borpiac” ható- és szabályozási körébe került.

A Tokaj-Hegyalján a szőlőterületek nagysága 1980-ban érte el a legnagyobb kiterjedést (mintegy 7400 ha), méghozzá úgy, hogy a szőlő a hegyoldalokról lehúzódt a síkvidéki területekre (a szoknyára), ami együtt járt a szőlőtermelés mennyiségének nagyarányú növekedésével, s azzal mintegy párhuzamosan a készíthető borok minőségének romlásával. (A borkészítés a történeti hagyományokkal szemben „ipari, s manipulált jellegűvé vált”. A szovjet piac jelentős felvevővé vált.)

1984-ben a KGST regionális nemzetközi eredetvédelmi terve a pilseni sör ügyében folyó német-csehszlovák, és a tokaji bor kérdésében folyó magyar-csehszlovák vita miatt elbukott. A piaci kérdések előtérbe kerülése feszítővé vált a „baráti szocialista országok közösségén” belül is. A piaci viszonyokat érvényesítő gazdaságok korábban ismerték fel a védett, minőségi márkák jelentőségét. (Az 1980-as években elindult egyfajta „szocialista nemzeti márkavédelmi folyamat”.

Az 1990 utáni folyamatok meglehetősen bonyolultan alakultak mind a termőterületen belül, mind pedig a nemzetközi feltételrendszerben. A privatizáció együtt járt a termelési feltételek nagyarányú átalakulásával mindkét oldalon. Magyarországon belül 2000-re mintegy 5500-5600 hektarra csökkent a borvidék művelt területe. A termeléshez kapcsolódó intézményrendszer a szlovák oldalon számolódott fel jobban. (Megszűnt a kutatóintézet, a termelési, kereskedelmi szervezet teljesen átalakult). A privatizációval megteremtődött az új magánborászatok kialakulásának a lehetősége, melyek nagyobb figyelmet fordítottak a minőségre, s a hagyományok megtartására.

3. Tokaj-Hegyalja egységes volta, nemzeti szabályozások, EU „döntőbíráskodás”

1993-ban Magyarország egyezményt írt alá az EU-val (1993. XI. 29.) a borok márkavédelméről, a termelés és a minőség ellenőrizhetőségéről, mely Magyarországon törvényi kereteket kapott (1994. évi XI. tv.) A megállapodás egyértelművé tette, hogy csak

Magyarország forgalmazhat az EU piacán Tokaji/Tocai/Tokayes/Tokajské stb.) megjelölésű borokat.

A témánk szempontjából a Magyarország – Friuli-Venezia Giulia közötti vita csak másodlagos jelentőségű, de fontos elemeket hordozott a magyar-szlovák vita szempontjából is. Az EU vállalta, hogy Franciaország és Olaszország 2007. évi kifutási idővel megszünteti a Tokajra bármilyen módon utaló borok forgalmazását. Erre a megállapodásra alapozva az EK Bírósága az „első Tokaj-perben” (C-347/03. sz.) megvédte a magyar érdekeket Friuli-Venezia Giulia tartománnyal szemben a 2005. május 12.-dikén meghozott ítéletében. (Fontos részletkérdésként jelent meg, hogy a szőlőfajta, avagy a körülhatárolt földrajzi termőhely legyen-e a rendező elv. Fokozatosan a földrajzi hely dominanciája került elfogadásra).

Tokaj-Hegyalja bora, a „Tokaji” így teljesen magyarrá vált. Tokaj-Hegyalja földrajzilag mintegy 80 km hosszú, s mindössze 3-4 km átlagos szélességű földrajzi terület. Tokaj-Hegyalja történetileg kialakult területe nem változott Magyarországon belül (2. ábra). A területen _ évente erősen változó mennyiségben _ többéves átlagban mintegy 200-230 ezer hektoliter bor készülhet. (Ez alacsony része az évi 3,2 – 3,5 millió hektoliteres magyarországi bortermelésnek, s töredéke az európai 170-200 millió hektoliteres mennyiségnek.)

A „borkérdés” nemzetközi szintre való emelésében megítélésem szerint lényegi szerepet játszott az, hogy az 1990-es évek privatizációja során jelentős külföldi tőke áramlott be a területre, s a nemzetközi folyamatokban szervesen részt vevő nagytulajdonosok jelentek meg, akiknek piaci felkészültsége, érdekérvényesítő képessége jóval magasabb, mint volt a hagyományos szerkezetben tevékenykedőké.

1997-ben Szlovákia kérte az EU-tól a borok márkavédelme és a borok minőségvédelmének ellenőrzéséről készülő megállapodás keretében ismerjék el a szlovák tokaji márkanévet. Magyarország tiltakozott a tervezett megállapodás ellen, utalva arra, hogy az ország és az EU között 1993-ban kötött megállapodás ezt kizárja.

Az új szlovákiai szabályozás 1401 hektárban határozta meg a „Szlovák tokaji borvidék” területét, hét települést „borászati település”-ként határozott meg (3. ábra), hármat pedig a borvidék peremvidékeként. A döntés ellen lehangosabban az 1995-ben megalakult Tokai Borvidék Hegyközségi Tanácsa emelte fel a hangját.

2002. június 27.-dikén a magyarországi Tokaj-Hegyalja az UNESCO Világörökség Bizottsága döntése nyomán a világörökség részévé vált, kulturális táj kategóriában. Egy időben szó volt arról, hogy közös világörökségi terület jönne létre, de az erről szóló tárgyalások már szinte megkezdésük után azonnal megrekedtek.

Az UNESCO elismerte, hogy a Hegyalja területén a szőlő- és borgazdaság sok tekintetben átformálta a földrajzi környezetet, meghatározta a város- és településrendszer egészét, a települések képét, a gazdaság szerkezetén, a társadalmi kapcsolatrendszerek formálásában meghatározóvá vált.,

2003-ban és 2004-ben – mindkét ország az EU csatlakozásra készülve – szakértői és politikai szintű kétoldalú tárgyalások sora zajlott le. Megoldódni látszott a több évtizedes probléma. Az agrártárcák akkori vezetői (Simon Zsolt szlovák, Németh Imre magyar) 2004 júniusában előzetes megállapodásra jutottak a legfőbb kérdésekben (a szlovákiai tokaji termőterület nagysága 565,2 ha, minőségi elvárások, termelési szabályok). A megállapodás kitért arra is, hogy a közös borvidék megnevezése „Tokaji Borvidék”, ezen belül a magyar rész a „Tokaji borvidék”, míg a szlovák rész „Tokajská vinohradnícka oblast” megnevezést fogja használni.

A megállapodást a szlovák kormányban (részben gazdasági, nagyobb részben választáspolitikai megfontolásokból) a külügyminiszter elvetésre javasolta, s nem hagyták jóvá. A megállapodás alapján kétoldalú kapcsolatban legitimált, egységes borvidék jött volna létre, egységes minőségbiztosítás mellett, de a szlovák kormányzati többség másként vélekedett a potenciális lehetőségekről.

Az európai uniós csatlakozások során úgy módosították a borpiac közös szervezéséről szóló 1493/1999/EK tanácsi rendelet III. mellékletét, hogy annak 3. pontjába a felsorolt szőlőtermelő övezetek közé bekerült a szlovákiai „Tokaj region” is.

A 2004. évi magyar bortörvény már az EU-csatlakozás, illetve az azon belüli eredményes munka feltételeit kívánta megteremteni. Külön kategóriába sorolta és szabályozta a „Védett eredetű borok és szabályozásuk” keretében a tokaji borkülönlegességeket.

Az EU csatlakozás a Tokaj-Hegyalja számára a tekintetben nem hozott újat, hogy az EU-n belül is az egyik legátfogóbb módon szabályozott ágazat a szőlő- és borgazdaság (ehhez az itteni termelők szocializálva voltak), a tekintetben igen, hogy a szabályozás már nem csak országon belüli, hanem közösségi jellegűvé vált. Ehhez pedig alkalmazkodni kellett a térség szereplőinek.

Az Európai Bizottság 2005-ben szlovák kezdeményezésre a „Vinohradnícka oblast Tokaj” bor-eredetmegjelölést nyilvántartásba vette. A szlovákok jelentősen megnövelték a termőterület nagyságát, 1474 ha kiterjedésű tokaji termőterületet jelentettek be. A magyar kormányzat tiltakozott, de az Európai Bizottság a tiltakozást elutasította. A kérdés magyar kezdeményezésre az Európai Bíróság elé került.

Az eredetvédelem megerősítése során az EU elérte (2006), hogy a világ más tájain (Ausztrália, USA, Izrael stb.) ne lehessen „Tokaj”, „Tocai” márkanev alatt bort forgalmazni, s az EU-n belül is felszámolták az ilyen jellegű „hagyományokat”. Az átmeneti rendelkezések lejáratá után Tokaj/Tokaj/ „európai” marad.

Más a helyzet a ma Szlovákiához tartozó, történeti és minőségi „jogon” tokajinak tekintett és tekinthető borok kérdésében. Az Európai Bizottság a szlovák nemzeti jogszabályok alapján felvette, s Hivatalos Lapjában (2006. I. 17. 2007. V. 10) közzé tette a „Vinohradnícka oblast’ Tokaj” eredet-megjelölést.

2008 márciusában ismét megállapodás-közeli helyzetbe jutott a két agrárminiszter (akkor Gráf József és Zdenka Kramplová) a közös érdekeltségű kérdésekben. Az előzetes miniszteri megállapodásból ismét nem lett jogszabály, a magyar minőségi követelmények Szlovákiára való kiterjesztése „sértette” a szlovák érintettek egy részét, így a megállapodás végleges szövege nem született meg.

2009. július 31-dikén új jegyzéket tett közé az Európai Bizottság, melyben a korábbi eredet-megjelölést Szlovákia kérelmére „Tokajská/Tokajské/Tokajsky vinohradnícka oblast” oltalom alatt álló megnevezésre módosították. Az E-Bacchus nyilvántartási rendszer 2009. augusztus 1-én életbe lépett.

2009-ben a szlovák törvényhozás módosította a szlovák szőlészeti és borászati törvényt. Az addigi megnevezést („Tokajská vinohradnícka oblast” megnevezést „Vinohradnícka oblast Tokaj” változtatták Ennek következményeként 2009. november 30-án Szlovákia levélben kérte a Bizottságot, hogy a „Tokajská/Tokajské/Tokajsky vinohradnícka oblast” oltalom alatt álló megnevezést az E-Bacchus nyilvántartásban a „Vinohradnícka oblast Tokaj” elnevezéssel váltsa fel, mert ez szerepel a nemzeti nyilvántartásban. A Bizottság a szlovák kérésnek megfelelően módosította az E-Bacchus nyilvántartást. (A szlovákok önállóan akarták használni a „Tokaj” megnevezést is, de a Bizottság ennek használatát elutasította.)

Magyarország 2010 áprilisában keresetlevelet nyújtott be az Európai Unió Törvényszékéhez a „Vinohradnícka oblast’ Tokaj” területi bor eredet-megjelölés ellen. A magyar fél azt kérte a Törvényszéktől, hogy semmisítse meg az E-Bacchus adatbázisba bevezetett „Vinohradnícka oblast Tokaj” bejegyzést.

2011 januárjában a két agrárminiszter (akkor Simon Zsolt szlovák és Fazekas Sándor magyar) megpróbálta kétoldalú megállapodás keretében megoldani és kétoldalú és európai uniós vitát. Nem jutottak átfogó megállapodásra, így az európai uniós folyamatok váltak meghatározóvá.

A két félnek 2011 végéig kellett benyújtania a borok termékleírását, amelyek során vizsgálták, hogy ugyanazon eredet-megjelöléssel ellátott boroknak lehet-e kétféle termékleírása. Magyarország arra hivatkozott, hogy Szlovákia nem használhatja a „Tokaj” megnevezést, csak a „Tokajská” kifejezés használatára lehet jogosult.

2012 novemberében az Európai Bíróság Törvényszéke elutasította a magyar keresetet, azzal, hogy a „Vinohradnícka oblast Tokaj” megnevezés már egy uniós rendelet alapján oltalmat élvezett azt megelőzően, hogy azt az E-Bacchus nyilvántartásba bejegyezték volna, így a bejegyzés már nem járt új joghatásokkal. (A Törvényszék T-194/10. sz. Magyarország kontra Bizottság ügyben 2012. november 8-án hozott ítélete).

Az ügy ezzel az ítélettel nem zárult le, Magyarország „másodfokra” vitte a kérdés eldöntését. Az Európai Bizottság kontra Magyarország vitájában (C-31/13. P. sz. ügyben) az Európai Unió Bírósága az ítélet indoklása előtt teljes körűen összefoglalta az ügy korábbi „stációit” 2006-ig visszamenően. 2014. február 13-dikán kelt ítéletében kimondta, hogy a „Vinohradnícka oblast Tokaj” szlovák bornévnek az oltalom alatt álló eredet-megjelölések E-Bacchus elnevezésű elektronikus nyilvántartásban való bejegyzése nem minősül megtámadható aktusnak az uniós bíróságok előtt (www.curia.europa.eu). A szlovákok jogosultak a „Tokaj” márkanév használatára, nem kötelezhetőek a „Tokajská” megnevezés kizárólagos feltüntetésére.

Nem csak a kétoldalú és az uniós kapcsolatrendszerben „bonyolódott” a tokaji bor kérdése, hanem a belső területi folyamatokban is. 2010-ben mind a kormányzat, mind pedig a helyi szereplők egyet értettek abban, hogy rövid idő alatt – 1990-től kezdve – túlságosan szélesre nyílt a tokaji borok kínálata, ezért döntés született arról, hogy megszűnik a „Tokaji Jégbor” (aminek nem voltak igazi hagyományai) és a Tokaji Aszúesszencia, (amelynek jelentős múltja volt). A Tokaji borvidék újraszabályozta a termékek körét, azok minőségi paramétereit. (Nem lehet például tokaji borokat műanyag palackban, kannában forgalmazni a jövőben).

A Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa (mely nyolc hegyközségbe szervezett termelői közösséget integrál) 2013 októberében ismét szigorított a tokaji borok eredetvédelme és az aszú-készítés és forgalmazás tekintetében. Meghatározták az aszúborok szigorú minőségi paramétereit. Erősíti az eredetvédelmet az a szabályozás, hogy 2014. július 31-től kizárólag a Tokaji borvidéken lehet oltalom alatt álló tokaji bort palackozni.

2014. február 4-dikén a magyar kormányzat kiemelt fejlesztési térséggé nyilvánította a Tokaji Borvidéket, a „Bor-Vidék Tokaj Hegyalja Nemzeti Program” keretében. A kormányzat mintegy 33 milliárd forintot szán a program közvetlen költségeire, melynek révén jelentős területi-ágazati modernizációs folyamatokat kíván elindítani.

A Tokaji borvidék mintegy 5600 ha nagyságú, területileg az ország és Európa viszonylag kis kiterjedésű borvidékeihez tartozik. Az EU szőlőkivágási- és rekonstrukciós programjában 2010-ben meghirdetett kivágási lehetőséggel a területen nagyon kevesen éltek. (Mindössze 70 ha területre jelentettek be kivágási igényt.) Elindult egyfajta minőségi rekonstrukció, amelynek során a borvidék felértékelődése elindult.

4. Összegzés

Tokaj-Hegyalja szőlő- és borgazdasága történetileg mindig szabályozott jellegű keretek között működött. Az 1920. évi trianoni békeszerződés egy kisebb területet levágott az egységes borvidékről, így az a továbbiakban két ország között oszlott meg.

A településközi és a kétoldalú államközi kapcsolatokban hosszú évtizedeken keresztül megosztó jellegű volt a történeti örökség. A 2004. évi közös európai uniós csatlakozás megteremtette az elvi lehetőséget az egységes termelési táj és az egységes borvidéki szabályozásra.

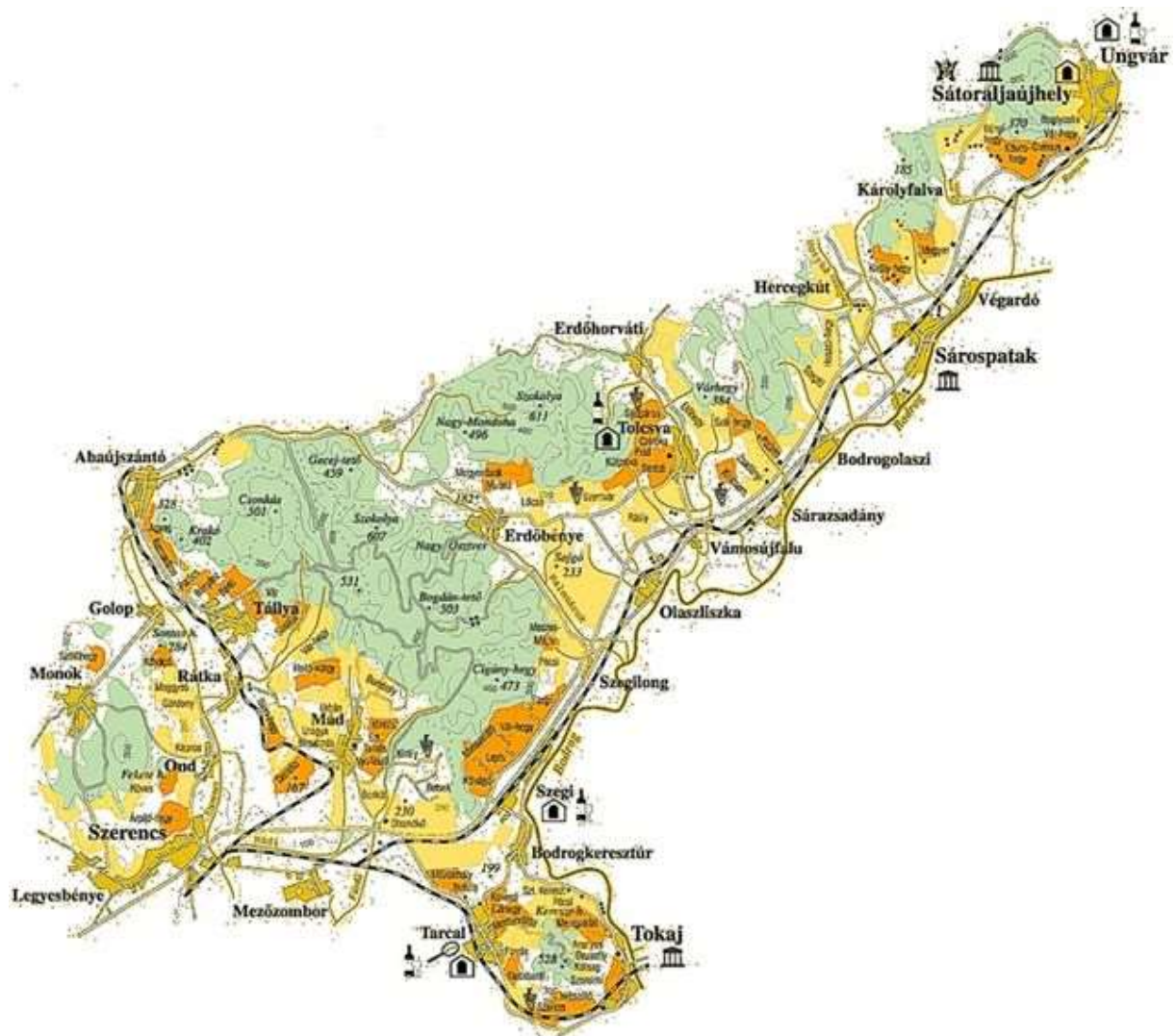
Magyarország és Szlovákia nem tudott megállapodni a közös ügyek rendezéséről, a kérdés több ízben és több fordulóban megjárta az Európai Bizottság és az Európai Bíróság fórumait. Az Európai Bíróság 2014 februári döntése feltehetően hosszabb időre meghatározta a helyzetet. Szlovákia is használhatja a Tokaj magyar megnevezést.

A bírósági ítélet tartalmának értékelése eltérő módon jelent meg a magyar és a szlovák hivatalos körökben, ugyanakkor mind a két ország nyomtatott és elektronikus sajtójában egyértelműen Magyarország vereségeként értékelte.

A szlovákiai területek egy részén magyar nemzetiségű lakosok foglalkoznak szőlő- és bortermelelssel, így valójában a határon átnyúló vita jelentős részben magyar-magyar vitának is tekinthető.

2. ábra

A Tokaji borvidék magyar része



Forrás: Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa, 2004

3. ábra

A Tokaji borvidék szlovák része, szlovák lehatárolás szerint



Forrás: Szepsi Lackó Máté, 2014.

4. ábra

A megosztott, de mégis egységes borvidék?



Forrás: <http://www.terravin.hu/kepek/terkep>

Irodalom

Feyér Piroska 1970: Szőlő- és borgazdaságunk történetének alapjai. Budapest, Akadémiai Kiadó, 407 p.

Hajdú Zoltán 1977: A hegyaljai városi jellegű települések funkcióinak és hierarchikus rendjének vizsgálata, vonzaskörzeteinek elhatárolása. Debrecen, KLTE, Studia geographica, No. 1., 107 p.

Frisnyák Sándor–Gál András 2012: Tokaj-hegyaljai borvidék. (Hazánk első történeti tája. Tanulmánygyűjtemény) Nyíregyháza, Szerencs, Nyíregyházi Főiskola, Bocskai István Gimnázium. 276 p.

Láncos Petra Lea 2013: A Törvényszék ítélete a Tokaj-ügyben. – Luxemburgi Joggyakorlat, 2013/1, pp. 62-67.

Meloni, G.–Swinnen, J. 2013: The Political Economy of European Wine Regulations. – Journal of Wine Economics, Vol. 8. No. 3. pp. 244-284.

Szabó József–Török István (szerk.) 1867: Tokaj-hegyaljai album. Pest. báró Vay Miklós, Emich Gusztáv nyomda, 185 p.

Szilágyi János Ede 2008: Borjog, különös tekintettel az eredetvédelem kérdéseire. PhD értekezés. Miskolc, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Kézirat.

<http://www.tokajibormuvelok.com>

<http://www.tokajskevino.sk>

<http://www.szepsilaczkomate.eu/a-tokaji-borrol>

<http://www.ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus>